

Dokument nr. 8:46

(2006-2007)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Laila Dāvøy og Bjørg Tørresdal

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Laila Dāvøy og Bjørg Tørresdal om tiltak for økt trygghet i byene

Til Stortinget

BAKGRUNN

Vold, bråk og utrygghet preger i økende grad byene våre i helgene og på nattetid. Undersøkelser viser at hver tredje byborger er redd for å gå ute om kvelden. Det er ønskelig at folk skal kunne ferdes trygt i byen og kunne gå hjem alene. Samfunnet kan ikke akseptere at flertallets frihet og livsutfoldelse begrenses av at et mindretall lager bråk og opptrer truende. Det er behov for å iverksette flere tiltak for å gjenopprette byene som trygge møteplasser.

Gode skoler som inkluderer alle, gode fritidstilbud, et velfungerende barnevern som fanger opp dem som trenger hjelp og ekstra omsorg, samt oppsøkende tjenester, er helt sentralt for å sikre gode liv og lav kriminalitet. Det er tilsvarende viktig å gi familiene gode rammer. Samfunnet må først og fremst rette innsatsen inn mot å forebygge lovbrudd, uro og frykt. Politi, restriksjoner og sanksjoner kan aldri alene bli et godt svar på de ordens- og kriminalitetsmessige utfordringene som våre byer i dag står overfor.

Det er nødvendig å tilrettelegge for et trygt og godt samfunn ved å satse bredt på tiltak og områder som fremmer trivsel, trygghet og gode liv. Byenes utfordringer må møtes med nye initiativ, og det foreslås derfor følgende tiltak:

Ny kurs i alkoholpolitikken

Økt tilgjengelighet på alkohol og utvidede skjenketider er en sterk årsak til at det er ordensproblemer i byene i dag. De siste ti årene har det vært en økning

på 30 prosent i antallet skjenkebevillinger. Samtlige av landets fylker har hatt en økning i antall skjenkesteder i denne perioden. Samtidig har alkoholforbruket økt med 33 prosent, og er nå rekordhøyt. Nye tall fra 2006 viser at antall skjenkesteder fortsetter å øke.

Det er godt dokumentert at fyll øker risikoen for ulykker og at de fleste voldsforbrytelsene (vold, drap og voldtekt) utføres i alkoholpåvirket tilstand. Årlig påføres ca. 115 000 mennesker fysisk skade av fulle personer. Kvinner plages oftere enn menn.

Hovedtyngden av kjente voldstilfeller i Oslo skjer ifølge politiet i tilknytning til skjenkestedene. Å redusere tettheten av skjenkesteder i særskilte volds- og urobelastede sentrumsområder vil ifølge politiet være et viktig virkemiddel for å forebygge vold og overgrep.

For å unngå bråk og uro som lett kan oppstå når alle eller de fleste utestedene stenger samtidig, bør det utarbeides kommunale planer som innebærer differensierte stengetider for skjenkestedene. Unntak fra alkohollovens normalskjenketid (kl. 24.00 (brennevin) og kl. 01.00 (vin og øl)) bør praktiseres strengt i områder med stor uro.

Politiet og sosialtjenesten skal uttale seg før kommunestyret avgjør en søknad om skjenkebevilling. Kommunene plikter imidlertid ikke å legge større vekt på deres uttalelser enn uttalelser fra andre instanser. Dette til tross for at for eksempel politiet er særlig kvalifisert til å vurdere ordens- og sikkerhetsmessige sider ved saken. Det bør ikke kunne gis salgs- og skjenkebevilling når politiet klart fraråder dette.

Alkoholloven gir kommunene betydelig frihet og ansvar for virkemidler for å redusere skadene ved rusmiddelbruk. Undersøkelser av kommunenes forvaltning av alkoholloven viser at utviklingen har gått i retning av en betydelig liberalisering av alkoholpolitikken lokalt, jf. ovenfor. Alkoholloven må gjen-

nomgås for å sikre en mer ensartet og restriktiv praktisering, der de sosialpolitiske og kriminalpolitiske utfordringene tillegges økt vekt.

Skjenking og salg til mindreårige - provokasjon

Skjenking og salg av alkohol til mindreårige forekommer i stort omfang. Undersøkelser foretatt av Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) viser at hele 25 prosent av ungdom mellom 13 og 18 år får kjøpt alkohol i dagligvarebutikker og på skjenkesteder, samt at overskjenking og servering til mindreårige i betydelig grad forekommer i serveringsbransjen. Dette er uheldig.

Kommunenes kontroll med skjenkestedene fanger i liten grad opp overskjenking og skjenking til mindreårige. Dette er problematisk i et volds- og ordensmessig perspektiv. Det bør åpnes for at kommunene kan la ungdommer under aldersgrensen teste om de får kjøpt alkohol. Slike tester bør skje i regi av den kommunale skjenkekontrollen. Bevis som fremkommer i slik kontroll bør kunne brukes som bevis i en eventuell etterfølgende sak om fratakelse av skjenkebevilling.

De gjeldende rettsregler om provokasjon er i Norge ikke lovfestet, men følger av rettspraksis og rundskriv fra riksadvokaten. Provokasjonsinstituttet er viktig for å avdekke kriminalitet, men må avgrenses for å ivareta borgernes rettssikkerhet. Det er behov for å utarbeide lovregler om provokasjon slik at vi får en demokratisk kontroll med aktuelt regelverk.

Skjenkeadressen må miste bevilling

Utsteder som driver useriøst og mister sin skjenkebevilling, erstattes i dag ofte raskt av ny virksomhet i samme lokaler. Utleier opplever sjelden konsekvenser av utleie til aktører som driver skjenkested i strid med lov og retningslinjer. Det er behov for å ansvarliggjøre utleier i større grad.

Når et skjenkested mister sin skjenkebevilling, bør dette også gjøres gjeldende for lokalet/den adressen der stedet drives i en periode på 6 måneder, og ikke bare for bevillingshaver.

Rusmiddelfrie fritidstilbud

På slutten av ungdomsskoletiden begynner mange å oppsøke sentrum på fritiden. De blir ofte gående ute fordi de ikke har noe tilbud i sentrum.

Det bør gis støtte til å etablere rusmiddelfrie treffsteder, kulturtilbud og konsertarenaer for ungdom over 16 år i sentrum. I bydelene bør det satses på et variert fritidstilbud og rusmiddelfrie arrangementer for å gi et tilbud til ungdom under 16 år.

Mer synlig, relevant og konsekvent politi

Et av resultatene av politireformen er dessverre mindre synlig politi. Det er en kjensgjerning at pa-

truljerende politi i gatene skaper trygghet og har en forebyggende effekt. Mer politi i sentrum må ikke føre til at vold og annen kriminalitet i boområdene utenfor sentrum blir nedprioritert. Politiets ressurser må økes, slik at politiet igjen kan være mer synlige i bybildet og i større grad kan prioritere problemorientert politiarbeid. Politistillinger bør ikke holdes vakante, men besettes for å skape økt trygghet i befolkningen.

Politiets måleparametere må korrigeres slik at det ikke bare motiveres til økt oppklaringsprosent og lavere saksbehandlingstid, men også oppfordres til forebyggende og trygghetsskapende arbeid.

Politiutdanningen bør bli mer differensiert for å møte politietatsens ulike behov på en bedre måte enn i dag. Enkelte politioppgaver kan løses med langt mindre enn tre års høyskoleutdanning, mens andre oppgaver krever fordypning og spesialkompetanse ut over det dagens politiutdanning gir. En differensiert politiutdanning vil gjøre det mulig å utnytte politiresursene bedre. Det må dessuten rekrutteres flere personer med minoritetsbakgrunn til politiet.

Dersom det er kjent i befolkningen at politiet ikke har noen toleranse for ordensforstyrrelser og mindre alvorlig kriminalitet, og dersom dette følges opp av et tilstedeværende politi, har det en forebyggende effekt. Det bør være nulltoleranse og rask bøtelegging for mindre alvorlige lovbrudd.

Strengere straff for vold

Å utsette andre for vold og/eller voldtekter er en alvorlig integritetskrenkelse. Slike overgrep kan gi fysiske skader, men kan også medføre angst og utrygghet i lang tid. Straffenivået for voldskriminalitet og for voldtekt må heves.

Våren 2005 behandlet Stortinget forslag til ny generell del i straffeloven. I innstillingen (Innst. O. nr. 72 (2004-2005)) skrev en enstemmig justiskomiteé uttrykkelig at straffenivået i voldssaker, i saker som gjelder seksuelle overgrep og i drapsaker, må heves. Når et slikt entydig signal gis av lovgiver i innstillingen til en lovsak, plikter påtalemyndighet og domstol å følge opp. Et slikt uttrykkelig og formriktig signal har uten tvil større vekt enn domstolens egen straffutmålingspraksis.

Det er ikke ønskelig med et generelt høyere straffenivå i Norge. Men det er et viktig prinsipp at straffen skal stå i forhold til den kriminalitet som er begått. Og det er ingen tvil om at det bør reageres hardere mot straffbare handlinger som krenker enkeltmenneskers integritet, enn mot handlinger som utelukkende gjelder formuesgoder. Regjeringen bør ta initiativ overfor Domstoladministrasjonen for å sikre at klare og formriktige uttalelser fra Stortinget om straffenivået i større grad er og gjøres kjent for domstolene.

Kortere reaksjonstid

Kort tid mellom lovbrudd, straff og eventuell soning er viktig, både for å bevare legitimiteten til rettsstaten og for å sikre straffens individualpreventive funksjon. Dette er særlig viktig overfor unge lovbrøyttere. Domstolenes ressurser må økes for å redusere saksbehandlingstiden. Det er også nødvendig å tilrettelegge for økt prosessledelse i straffesaker.

Organisert kriminalitet og menneskehandel

En kan ikke sitte stille og se på at organisert kriminalitet preger bygatene gjennom menneskehandel. Dette handler om organiserte kriminelle bakmenn som bruker tragiske menneskeskjebner til å få fotfeste og inntekter i landet. Norske kunder av prostituerte må også bevisstgjøres og ansvarliggjøres for at de bidrar til et marked for menneskehandel. Kjøp av seksuelle tjenester bør derfor forbys, og politiet bør få adgang til å bruke romavlytting og hemmelig ransaking i halliksaker og saker om menneskehandel, jf. Dokument nr. 8:86 (2005-2006)-forslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, May-Helen Molvær Grimstad, Bjørg Tørresdal og Åse Gunhild Woie Duesund om tiltak mot menneskehandel.

Frivillig arbeid

Mange frivillige initiativ sørger på ulike vis for økt trygghet i byene. Natteravnene og lavterskeltilbud til rusmiddelmissbrukere og prostituerte er eksempler på viktige kriminalitetsforebyggende og livskvalitetsbyggende tiltak som bør støttes. Tilsvarende gjelder rehabiliterings- og omsorgstilbud til rusmiddelavhengige. Frivillige organisasjoner som driver kriminalitetsforebyggende og trygghetsskapende arbeid i byene, bør gis økt støtte.

Alle må få muligheten til å begynne på nytt. Mye av kriminaliteten i byene skyldes rusmiddelmissbruk og behov for å skaffe penger til daglig dose. Straff er ikke nok til å få disse menneskene bort fra sine problemer. Det er derfor viktig å satse offensivt og bredt både på kortsiktige hjelpetiltak for rusmiddelmissbrukere og langsiktige rehabilitering og avvenning.

Åpne og lyse byer

Kriminalitet forebygges også ved at byene våre utformes slik at det er mange åpne og lyse gater og møteplasser, og få mørke smug og lite opplyste gater. Det er viktig at byplanleggere og planmyndigheter tenker på kriminalitetsforebygging når de behandler søknader etter plan- og bygningsloven. Plan- og bygningsloven bør endres slik at kommunene forpliktes til å ta kriminalitetsforebyggende hensyn i sin arealplanlegging.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

for s l a g :

1. Stortinget ber Regjeringen gjennom regelendringer legge til rette for at antallet skjenkesteder reduseres i særskilte volds- og urobelastede sentrumsområder.
2. Stortinget ber Regjeringen pålegge kommunene å utarbeide planer som innebærer differensierte stengetider for skjenkestedene, samt gjennom forskrift pålegge kommunene å praktisere unntak fra alkohollovens normalskjenketid strengt i områder med stor uro.
3. Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om regelendring som forhindrer at det gis salgs- og skjenkebevilling dersom slik bevilling klart frarådes fra politiet.
4. Stortinget ber Regjeringen legge til rette for at ungdommer under aldersgrensen, i regi av den kommunale skjenkekontrollen, kan teste om de får kjøpt alkohol, samt at bevis som fremkommer i slik kontroll kan brukes som bevis i en eventuell etterfølgende sak om fratakelse av skjenkebevilling.
5. Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å lovfeste regler om provokasjon.
6. Stortinget ber Regjeringen gjennomgå alkoholloven for å sikre en mer ensartet og restriktiv praktisering.
7. Stortinget ber Regjeringen fremme forslag som innebærer at når et skjenkested mister sin skjenkebevilling, gjøres det gjeldende for lokalet/den adressen der stedet drives i en periode på 6 måneder, og ikke bare for bevillingshaver.
8. Stortinget ber Regjeringen tilrettelegge for at det etableres rusmiddelfrie treffsteder, kulturtilbud og konsertarenaer for ungdom over 16 år i byene.
9. Stortinget ber Regjeringen tilrettelegge for et mer tilstedeværende politi.
10. Stortinget ber Regjeringen justere politiets måleparametere slik at disse oppfordrer til økt forebyggende og trygghetsskapende innsats.
11. Stortinget ber Regjeringen fremme en sak om en mer differensiert politiutdanning.
12. Stortinget ber Regjeringen legge frem en konkret plan om hvordan man skal rekruttere flere personer med minoritetsbakgrunn til politiet.
13. Stortinget ber Regjeringen innføre som en generell strategi i politiet at det skal være nulltoleranse og rask bøtelegging for mindre alvorlige lovbrudd.
14. Stortinget ber Regjeringen ta initiativ overfor Domstoladministrasjonen for å sikre at klare og formriktige uttalelser fra Stortinget om straffeni-

- vået i større grad er og gjøres kjent for domstolene.
15. Stortinget ber Regjeringen legge til rette for redusert saksbehandlingstid i domstolene og økt prosessledelse i straffesaker.
 16. Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om endring i plan- og bygningsloven som forplikter kommunene til å ta kriminalitetsforebyggende hensyn i sin arealplanlegging.

7. mars 2007